

blifvit eller bort blifva mantalsskrifven, skulle fattigvårdsprocesser, om icke helt och hållet uteblifva, dock mera sällan förekomma.

På grund af det nu anförda får jag föreslå, att Riksdagen för sin del ville besluta,

att förutnämnda 25 § af Kongl. förordningen den 9 Juni 1871 måtte upphävas och att således, i fråga om fattigvård, svensk medborgare, för hvilken behof af fattigvård uppstår, skall, med öfrige i samma förordning stadgade undantag, hafva hemortsrätt i det fattigvårdssamhälle, hvarest han senast författningsenligt blifvit eller bort blifva mantalsskrifven.

Om remiss till Lag-Utskottet anhålles vördsamt.

Stockholm den 27 Januari 1880.

Gustaf Andersson.

N:o 43.

Af Herr **Mannerskantz**: *Angående upplåning af 17 millioner kronor att användas till försträckningar åt enskilda jernvägsbolag m. m.*

Vid början af förra Riksdagen blef inom denna Kammare en motion af mig afgifven, hvaruti jag sökte fästa uppmärksamheten å den efter min tanke tvingande nödvändigheten, att, genom af begge statsmakterna gemensamt vidtagna kraftiga åtgärder, söka lyfta vårt samhälle upp ur det materiella svaghetstillstånd, hvaruti detsamma, genom hvarjehanda, under den näst föregående tiden inträffade och med hvar-

andra samverkande omständigheter, plötsligen hade blifvit nedsänkt. För denna motion vann jag emellertid icke då någon sådan framgång, att dess ändamål att skaffa säker och varaktig bot för den angifna med farliga följder hotande samhällsskadån derigenom på något verkligen tillfredsställande sätt kunnat vinnas; och då jag derföre fortfar att hysa samma uppfattning om den mycket svaga och vacklande affärsställning, som ännu alltjemnt, i många viktiga afseenden, råder i vårt land, och om den högst skadliga inverkan, som en förlängning af detta tillstånd måste komma att utöfva på vårt folks förmåga, att i alla riktningar kunna underhålla och utveckla ett kraftfullt och verksamt både stats- och samhällslif, finner jag mig derföre föranlåten, att, genom en förnyad framställning i samma viktiga ämne, än en gång försöka göra det till föremål för en omsorgsfull behandling inom Riksdagen och dess Stats-Utskott.

Efter ett blott flyktigt påseende skall det visserligen kunna tyckas och sägas, att våra finansiella förhållanden, sedan tiden för förra riksdagens början, i ett afseende åtminstone, eller att döma allenast efter den ökade tillgången å både omsättnings- och förlagsmedel inom våra allmänna penningeanstalter, har undergått en högst märklig förbättring. Men denna tillökning i massan af landets rörelsemedel, hvars tillkomst hufvudsakligen bör tillskrifvas den, emot pantsättning i mycket stort omfång af svensk jordegendom, under förra året beredda starka tillförseln af i utlandet upplånadt penningekapital, som under befintliga förhållandens inflytande straxt efter till sin största del direkte eller indirekte blifvit inledt i de offentliga penningeanstalterna och der användt nästan uteslutande till försträckningar på mycket kort tid och emot hög ränta, visar sig vid närmare granskning hvarken hafva kommit den inhemska produktionen, på något för densamma verkligen gagnande sätt, till godo, eller förmått gifva kraftigt stöd eller lifvande väckelse åt den svårt rubbade och förlamade allmänna krediten, i någon sådan grad, att den hårdt nedtryckta arbetshågen och arbetsverksamheten derigenom kunnat åter höjas till lif och spänstighet och börja åt samhällskroppen återgifva dess förlorade materiella krafter, samt inom alla arbetande delar deraf ånyo framkalla det sunda och kraftiga helsotillstånd, som utgör hufvudvilkoret för möjligheten, att utan allt för stor inskränkning i omkostnaderna derför hålla vår statshushållning vid makt och bereda oss tillfälle att i alla riktningar kunna utöfva en ständigt fortgående både andlig och materiell nationell lifsverksamhet.

Om man vill gifva sig till tåls, och låta åren förgå utan att söka

bot för den iråkade afsmattningen, skall väl denna ändå om inga nya störande hinder inträffa, antagligen ändå fast långsamt försvinna. Men, en dyrbar tid skall härvid gå förlorad, och vårt folk derunder komma långt bakom på den täflingsbana för andligt och materielt framåtskridande, som nu ligger öppen för alla folk, men som också af alla som vilja hålla sig uppe måste beträdas, samt börja låta förleda sig, att, i känslan af sin inneboende oförmåga, att kunna göra de uppoffringar, som dertill erfordras, mista tron både på möjligheten och behovet att kunna bevara sin sjelfständiga ställning okränk't, samt lockas att anse nödvändigheten att spara vara angelägnare att iakttaga än uppfyllandet af mångt bland de för samhällets fortbestånd mest viktiga behof. Och jag vidhåller derföre att anse det böra tillhöra våra mest angelägna omsorger att, så vidt af oss kan bero eller vår hjälp någonting uträtta, söka undanrödja de orsaker, som hafva vållat den afstannade utvecklingen och uppkomna kraftförminskningen inom vårt industriella lif. Hvilka dessa orsaker äro och huru de skola kunna afhjelpas, derom har jag så väl i min förut omnämnda vid förra riksdagen afgifna motion, som än mera i det tillägg dertill, som senare under riksdagens lopp till kamrarnes ledamöter af mig utdelades och hvaraf nödigt antal exemplar nu skall i Stats-Utskottet aflemnas, på så fullständigt och omfattande sätt uttalat mina åsigter, att jag måste anhålla att få åberopa och hänföra mig till hvad jag då yttrade, såsom motivering för det förslag till afhjelpande af en bland de anmärkta stora samhällsbristerna, som jag nu ämnar framställa.

Den föreställningen tycktes visserligen vid förra riksdagen vara rådande ibland dem, som då utöfvade ledningen i den förevarande frågan, både inom regeringen och representationen, att hvilka större missförhållanden än kunde uppkomma inom landets mest viktiga affärs-grenar, så hade statsmakterna dermed alls intet att skaffa. Den administrativa maktens åliggande utgjorde blott att tillse att statens inkomster skulle räcka till för dess utgifter, och att med nya skatter söka få fylldt hvad i sådant afseende kunde komma att fattas, och representationen behöfde och borde icke bekymra sig om, i fall äfven på de större bland olika affärsområden begångna stora misstag eller misräkningar, om ock de framkallats af statsmakternes egna beslut och åtgärder, hade för-anledt i hela samhällshushållningen djupt inverkan de förderfliga följder. Men alla tiders och länders historia berättar om hvilka förvånande framsteg till makt och välstånd, ett folk kan göra, då det har lyckan att för sin materiella utvecklings befrämjande ega erfarne, upplyste och för sitt viktiga uppdrag i hela dess omfång varmt intresserade ledare, likasom huru lätt det kan gå tillbaka, när en sådan ledning

saknas, och äfven den, som har den starkaste tillit till den enskilda fria sjelfverksamhetens förmåga att inom den allmänna hushållningen frambringa de mest lyckliga verkningar, just under och genom frihetens begagnande, då så svåra förvecklingar kunna uppstå, att de påkalla det allmännas hjälp för att åter uppredas — och då, efter min åsigt, vi nu befinna oss i en tidpunkt, då sådan uppredning genom de styrandes mellankomst är väl behöflig, tror jag man bör hafva skäl hysa den förhoppningen, att våra statsmakter, efter förnyad pröfning af gagnet af ett sådant bistånd och möjligheten att kunna lemna det, skola vara villiga att göra hvad som erfordras, för att i normalt skick återställa vår störda samhällsekonomi.

Att det afbrott, som uppstått i framåtgäendet inom vår allmänna hushållning, till stor del har sitt upphof ifrån den i många afseenden felaktiga penningeorganisation, under hvars inflytelse vår industriella verksamhet måste bedrifvas, samt att ingen säkerhet finnes för förnyandet af sådana störande inverkingar i vårt affärslif, som dem för hvilka vi nu varit blottställda, så länge denna organisation icke blifvit grundligen reviderad och förbättrad, har jag vid flere föregående tillfällen yttrat. En nästan obegränsad sedelutgifningsrätt, som, under ohejdad täflan emellan en mängd olika slags allmänna penningeanstalter, framkallat en ständigt våldsamt vexlande ebb och flod i landets penningrörelse och deraf beroende affärsverksamhet, saknaden af en väl utrustad och styrd stark central bankanstalt, med förmåga att både utöfva en förmedlande inverkan å nyss omnämnda starka penningeffluktioner och att icke behöfva undandra den större industrien sin hjälp, just vid de tider, då under ofördelaktiga bytes-konjunkturers inflytelse den, som bäst behöfver det oinskränkta välde, som den ena statsmakten — och äfven blott en del deraf — eger utöfva öfver landets förnämsta, med särskilda privilegier försedda bankinrättning, och den godtyckliga behandling, som den administrativa makten visat sig kunna låta större delen af öfriga banker när som helst undergå, — allt detta och mycket mera utgör fel och bristfälligheter, som på det finansiella området måste bortskaffas, om lugn, stadga och framskridande inom vår allmänna hushållning skola kunna vinnas och tryggas, men detta ämne är alltför omfattande och svårt, att någon framställning deri nu af mig skulle kunna göras — och jag måste därför inskränka mig till att, såsom jag redan antydt, föreslå Riksdagen att söka afhjelpa de stora olägenheter och förvecklingar inom vår affärsvärld, som hafva uppstått genom de många jernvägsföretag, som under de senare åren i alltför stor skala hafva blifvit utförda. Att dessa jernvägar tillkommit kan icke sägas innefatta någon skada, utan tvärtom en stor fördel för vår

samhällsutveckling; och att under tider af stort öfverflöd å penningar en del deraf, som kanske annars hade förlösats, och, utan att lemna spår efter sig, från landet bortförts, blifvit använda till så varaktigt nyttiga företag, som jernvägsanläggningar måste erkännas vara, kan icke heller, om dessa åtgärder ensamt för sig betraktas, anses utgöra något inom vår samhällshushållning begånget skadligt felsteg. Men hvad som framkallat de menliga följder, som inom den industriella affärsverksamheten uppstått: det är, att alltför stora kapitaltillgångar under alltför kort tid blifvit nedlagda och fastlästa i de storartade arbetsföretagen, och att dessa medel, när penningetillflödet minskats, visat sig vara väl behöfliga på andra håll, och att en öfver höfvan stor massa värdepapper derigenom tillkommit, som, då deri förskrifna kapitalbelopp icke af någon säkert utfallande räntefkastning ännu kunnat motsvaras, derföre icke heller i något fast och lätt omsättligt värde kunnat uppehållas; och under sådana förhållanden hafva de antingen tvunget fått ligga stilla utan omsättning, eller när de å kapital- eller värdemarknaden ofta i stor myckenhet utbjudits, derå måst framkalla en tryckande och förvillande inverkan, och då härigenom äfven för andra värdepapper omsättningen blifvit försvärad eller hämmad, och starka prisfall deri förorsakats, har deraf föranledts en väsendtlig minskning af den för rörelsens ostörda bedrivande väl behöfliga tillgången i disponibla lätt omsättliga kapitalvärden. Skall stadga i kapitalmarknaden, och behöflig tillgång derinom af disponibla förlagsmedel kunna beredas, och den rubbade krediten blifva återställd, samt de personer, bolag eller orter, hvaraf eller hvarinom jernvägarne anlagts, försättas i tillfälle att i ostördt lugn kunna arbeta, icke blott att bereda nöjaktig afkomst å de nedlagda kostnaderna, utan ock att framkalla den, både för dem sjelfva och hela landet gaguande, lifliga industriella verksamhet och materiella kraftutveckling, som det varit dessa anläggningars ändamål att söka befrämja — då måste medel anskaffas och försträckas på så lång lånetid och förmånliga lånevilkor, att jernvägsbolagen sjelfva, och äfven andra innehafvare af deras utgifna obligationer, än de vid förra riksdagen särskildt gynnade bankanstalterna, deraf kunna finna sig i någon mån betjenta. Detta vanns ej och kunde ej vinnas genom de beslut, som af förra Riksdagen fattades, angående inrättandet af en jernvägshypoteksfond, derur endast bankbolag eller andra offentliga penningeanstalter emot pantförskrifning af jernvägsobligationer skulle ega rätt erhålla lån, men ingen utlåning direkt till jernvägsbolagen, med verklig nytta för dessa, skulle få ega rum. Af denna med ett disponibelt kapital af några och tjugu millioner kronor försedda nya låneanstalt lära emellertid, såsom ock

var att vänta, blott omkring 6 millioner blifvit använda, och således återstå ännu omkring 17 millioner att för hufvudändamålet; — att, genom jernvägsobligationers belåning med af staten dertill anslagna medel, söka att återställa den genom allt för stor fastläsning af i jernvägsanläggningar nedlagt kapital, och alltför stor utgifning å på jernvägssäkerhet grundade värdepapper svårt rubbade allmänna krediten — ännu kunna användas; — och då vida större antal millioner i jernvägsskulder, hvilkas rätta belopp jag dock nu ej är i tillfälle att tillförlitligt uppgifva, ännu finnas kvar, att till stor nytta både för hela samhället och de enskilda bolagen på varaktigt och för landets rörelse lugnande och betryggande sätt reglera, och då jag tror mig genom förut åberopade framställningar hafva utredt, att direkta låneförsträckningar emot pant af förskrifven säkerhet i jernvägsanläggningar kunna så anordnas, att staten icke derå behöfver göra någon nämnbar förlust eller derföre göra några kännbara utgifter, får jag derföre nu framställa det förslag,

att Riksdagen måtte bemyndiga sitt Riksgäldskonkantor, att emot stäld fullgod säkerhet uti — i förhållande till deras beräknade årliga medelafkastning till bestämdt värde uppskattade jernvägsanläggningar, men inom ett belopp, som för hvarje jernväg icke får öfverstiga hälften af dess hela anläggningskostnad, antingen lemna direkt försträckning till enskilda jernvägsbolag, eller ock belåna, inköpa, eller garantera af sådana bolag utgifna obligationer, hvari nyssnämnda slags säkerhet blifvit förskrifven;

samt att för nu angifna ändamål använda ett belopp af högst 17 millioner, som genom upplåning inom eller utom landet bör anskaffas;

samt i öfrigt under de vilkor och i den form, som vid förra riksdagen för försträckningar ifrån den då bildade jernvägshypoteksfonden bestämdes.

Efter den större införsel af utländskt kapital, som under det förflutna året blifvit af Allmänna Hypoteksbanken verkställd, och som kan väntas att under närmaste tiden komma att fortsättas — synes ej skäl vara att denna gång föreskrifva, att de för jernvägsbelåningarne nödiga medlen skola i utlandet upplånas, utan bör i sådant afseende åt Riksgäldskontoret lemmas full handlingsfrihet — och om operationen väl utföres och lyckligen utfaller, bör den kunna försiggå genom eu

konvertering från jernvägs- till statsobligationer — som sedan kanske i än större skala torde kunna till allmänt gagn utföras.

I afseende å alla närmare föreskrifter, som synnerligast i afseende å betryggandet af statens säkerhet kunna finnas erforderliga, får jag dels åberopa innehållet af mina föregående framställningar i nu ånyo väckta fråga, och dels åt Stats-Utskottet — dit jag begär att få denna motion remitterad — uppdrag — att äfven med någon ändring af hvad af mig föreslagits — göra de noggrannare bestämmelser, som för det uppgifna ändamålet vinnande kunna befinnas behöfliga.

Stockholm den 27 Januari 1880.

Carl Axel Mannerskantz.

N:o 44.

Af Herr **Nyström**: *Om beviljande för år 1881 af 300,000 kronor till anläggning af nya samt omläggning af backiga eller eljest mindre goda vägar.*

Under flere föregående riksdagar hafva motioner väckts derom, att det anslag, som Riksdagen ställt till Kongl. Maj:ts disposition för väganläggningar och omläggningar, måtte varda förhöjdt från 200,000 till 300,000 kronor. Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen har äfven hos Kongl. Maj:t gjort underdånig framställning i sådan syftning, samt i sist afgifna förslag till fördelning af vägbyggnadsmedlen för innevarande år uppgifvit de arbeten, till hvilka fullt beredda planer äro i styrelsens arkiv hvilande och hvilka styrelsen anser vara förtjenta af att i närmaste framtiden ifrågakomma att med statsbidrag understödjas. Dessa äro 41 stycken, upptagande en väglängd af 31 mil 26,173 fot, en beräknad kostnad af 978,725 kronor 29 öre och ett ifrågasatt bidrag af 638,975 kronor.